

XXXVI Assemblea Intercomarcal d'estudiosos de Catalunya

L'Assemblea Intercomarcal d'Estudiosos s'ha desplaçat fins a Tremp, al Pallars Jussà, per celebrar els dies 25, 26 i 27 de maig la trenta-sisena reunió acadèmica. És prou remarcable que una ciutat com Tremp, capital d'una de les comarques amb menor vitalitat cultural del país, sigui seu de l'Assemblea, però és realment destacable l'interès dels organitzadors —el Centre d'Estudis del Pallars— i de les institucions locals que han aprofitat aquesta ocasió per relançar diversos projectes que pretenen dinamitzar la vida cultural pallaresa. De pocs anys ençà, s'estan produint noves iniciatives, sorgides a la mateixa comarca, amb el propòsit prioritari de salvaguardar els trets diferencials comarcals.

Les cinc ponències es van encarregar, com és habitual en les Assemblees, a gent molt vinculada a la comarca, i els temes escollits, tots ells de matèries diferents, reflectien les principals preocupacions científiques del Pallars. En aquest sentit, Montse Iniesta va desenvolupar la qüestió del patrimoni etnogràfic i va recordar la tasca d'eminents folkloristes pallaresos com Ramon Violant i Simorra o Joan Lluís, a qui es va retre un homenatge com a recopilador dels costums d'aquestes comarques pirinenques. La següent ponència es va confiar al medievalista Josep M. Bringué i Portella, que va donar a conèixer noves fonts documentals que poden aclarir un dels temes poc treballats per la historiografia catalana, com és la fi del Comtat del Pallars. El diumenge al matí es van llegir les ponències restants. Dues d'elles posaven especial èmfasi en la importància geològica de la Conca de Tremp: el doctor Joan Rosell i Sanuy, catedràtic de la UAB i president de la XXXVI Assemblea, va dissertar sobre la singularitat geològica d'aquests paratges, un dels més vi-

sitats per geòlegs de tot el món, i Joan Muñoz i Vicente va informar sobre l'estat actual del projecte de creació d'un Museu de Ciències Naturals a Tremp. Finalment, cal mencionar la ponència de Pep Coll i Martí sobre el tema de la parla del Pallars. Pep Coll, president del Centre d'Estudis del Pallars, ha publicat en els darrers anys novel·les i reculls de narracions de ficció ambientades a un poble pallarès imaginari i en les quals introdueix paraules, locucions i frases fetes pròpies de la zona. Així, la conferència es va convertir en una defensa del parlar pallarès que, en la seva opinió, té poques possibilitats de sobreviure i, alhora, assenyalava la conveniència d'incorporar en el diccionari normatiu de la llengua una colla de paraules pallareses que no disposen d'un mot corresponent en català estàndard. Com es despenia de la intervenció de Pep Coll, la salvaguarda dels costums, de les tradicions i de la cultura pallaresa s'ha de realitzar tenint present la necessitat de la defensa del seu parlar. Com és també habitual, el marc de l'Assemblea d'Estudiosos va propiciar altres actes, com les exposicions «Els últims artesans» i «El cicle de la llana», que es poden visitar a Tàllarn. Igualment, es va acordar que la propera seu de l'Assemblea serà Amposta, a la comarca del Montsià. A continuació, fem una relació de les ponències i una tria de les prop de seixanta comunicacions que es van llegir, ordenades temàticament.

Ponències:

Montse Iniesta: *El patrimoni etnològic a l'Alt Pirineu*.
Josep M. Bringué i Portella: *La fi del Comtat del Pallars segons noves fonts documentals*.
Joan Muñoz i Vicente: *El projecte de Museu de Ciències Naturals de Tremp*.
Pep Coll i Martí: *El parlar del Pallars*.

Joan Rosell i Sanuy: *Els estudis de Geologia al Pallars*.

Antropologia:

Joan Josep Abella i Escuer: *La imatge de la vida tradicional a través dels museus locals d'etnografia: el cas de les Terres de Ponent*.
Jordi Abella i Pons: *L'estudi de les formes de vida de les classes populars a les Valls d'Àneu. Esterri d'Àneu 1875-1936. Introducció a les fonts escrites no elaborades*.
Rosa Mas i Corretgé: *Aplicació del qüestionari de recerca de danses vives al Pallars*.
Jordi Mir i Parache: *Remei per a la curació d'animals segons un manuscrit pallarès del segle XVIII*.

Arqueologia:

Jordi Rosell i Ardévol i Xosé Pedro Rodríguez Álvarez: *Paleolític inferior a la Conca de Tremp: la localització arqueològica dels Nerets*.
Josep M. Fullola i Pericot i Raül Bartolí i Isanta: *Aproximació a l'estudi de la cova dels Muricecs (Llimiana)*.
Josep Gallart i Fernández: *Estudi preliminar del dipòsit de bronzes de la cova dels Muricecs (Llimiana, Pallars Jussà)*.
Equip PRAMA (Programa de Recerques Arqueològiques al Municipi d'Aeso): *«Programa de Recerques Arqueològiques al Municipi d'Aeso (Isona)»: un exemple de projecte d'investigació al Pallars Jussà*.
Joan Ramon González Pérez i Josep Ignasi Rodríguez Duque: *El Pont del Diable, un cas singular entre els vells ponts del Pallars Jussà*.
Joan Menchón i Bes i Peter Rius i May: *Les esteles medievals de Tirvia (Pallars Sobirà)*.

Geografia:

Carles Albesa i Riba: *Visita al Pallars Jussà de dos excursionistes barcelonins a la darrereria del segle passat*.
Delfí Solé i Puig: *Relació de districtes i habitants del Pallars Jussà, Pa-*

llars Sobirà i Alta Ribagorça (1900 i 1990).

Història de la medicina:

Antoni Vila i Fumas: *La mortalitat a la Seu d'Urgell al segle XVII*.
Josep M. Sánchez i Ripollès: *Metges del Pallars (segle XVIII)*. «Carta doctoratus universitatibus et generalis studii ilderdensis».
Manuel Escudé, Jacint Corbella i Pere Vallibera: *Una topografia mèdica de Tremp*.
Antoni Vila i Fumas: *Estudi de la mortalitat a Tremp durant el segle XIX*.
Daniel Montaña i Buchaca: *L'epidèmia de grip de l'any 1918 a l'Alta Ribagorça*.

Història medieval:

Armand de Fluvià i Escorsa: *L'heraldica municipal al Pallars Jussà*.
M. Rosa Queralt i Víctor del Val: *Monedes encunyades al Pallars Jussà*.
Lidia Balust: *Les restauracions del patrimoni artístic al Pallars*.
Francesc Fité i Llevot: *Covet: seu d'un antic priorat de la canònica d'Àger*.
Pere Català i Roca: *La circumstància històrica del retaule d'Abella de la Conca*.
Jaume Torras i Cuatrecasas: *Recull d'història*.

Història moderna i contemporània:

Xavier García i Pujades: *Història local i consciència ecològica*.
Ignasi M. Colomer i Preses: *Cartografia trempolina (s. XV-XVIII)*.
Anna Borruei i Llovera: *Un moment de canvis en l'estructura social de les esquadres (segles XVIII-XIX)*.
Francesc Prats i Armengol: *Aproximació a la documentació cadastral del Corregiment de Tàllarn*.
Magda Mirabet i Cucala: *Consum sumptuari a la Catalunya interior: l'aristocràcia talarnina*.
Maribel Sala i Escales i Francesc Prats i Armengol: *L'ofici de blanquer a la vila de Tremp: una aproximació*.

Jordi Roca i Armengol: *L'antic hostal de Viu de Llevata*.

Julia Farré i Sostres: *Resum de la premsa a Tremp en el seu context històric*.

Josep Armengol i Segú: *Orígens del sindicalisme catòlic agrari al Pallars. El «Sindicato Agrícola de la Conca de Tremp y Pallás» entre 1904 i 1917*.

Xavier Tomafoch i Yuste: *La premsa comarcal durant la Segona República, una proposta interpretativa. El cas dels Pallars*.

A més, també es van presentar comunicacions en els grups de Ciències Naturals i de Llengua i Literatura.

El Centre d'Estudis del Pallars té prevista la publicació de les ponències i comunicacions per a final d'aquest any dins del seu anuari *Collegats*. Els interessats en rebre-les adreueu-vos a l'apartat de correus 59, 25620 Tremp.

Jordi Cortadella
Jesús Mestre i Campi

LLIBRES

J. GARRIGA, J. HOMS i J. LEDESMA: **Granollers 1936-1939: conflicte revolucionari i bèl·lic. El marc demogràfic i econòmic. Revolució i guerra**, *El Racó del Llibre de Text*, «Espais i societats», Barcelona, 1989, 246 pp.

Aquest llibre, com el seu subtítol indica, és només una part de la feina realitzada pels tres autors sota el títol genèric de *Granollers 1936-1939: el conflicte revolucionari i bèl·lic*, estudi que ha comptat amb l'ajut de la Borsa d'Estudis «Joan Camps» de Granollers, que l'any 1986 (V edició) va premiar el projecte. Un dels membres del jurat i prologador del llibre, Pelai Pagès, ens dona ja la pista de les raons que van fer que el projecte fos mereixedor d'aquest impuls: expectatives d'un bon treball d'història local, professionalitat dels autors i oportunitat del tema en coincidir aquell any amb la commemoració del cinquantè aniversari de la Guerra Civil de 1936-1939. Els resultats d'aquesta primera part publicada mostren l'evidència de les raons del jurat.

En el seu conjunt i des de disciplines diferents, aquest treball ens mostra en les seves dues primeres parts —Granollers i la seva gent abans d'esclatar el conflicte, per Josep Homs, i Estructura Econòmica a Granollers entorn dels anys de la Guerra Civil, per Joaquim Ledesma— el Granollers dels anys trenta i de les primeres dècades del segle en els vessants de composició social, activitat, estructura i evolució econòmica; el Granollers dual agrícola-industrial que viurà els anys de República i Guerra Civil. L'especificitat de l'experiència granollerina de la Guerra Civil és analitzada per Joan Garriga en la tercera part del llibre amb el títol: «El conflicte revolucionari i bèl·lic de 1936-39».

A través de l'anàlisi dels resultats electorals de les eleccions d'abril de 1931 i de febrer de 1936 i de l'especial intensitat dels Fets d'Octubre a Granollers, Joan Garriga ens descobreix un Granollers d'àmplia vocació democràtica que en els anys successius es mostrarà molt generós envers la República. En aquest capítol, després d'un breu repàs al context republicà, s'analitzen les respostes de Granollers a l'aixecament militar, les transformacions socials i polítiques, l'evolució del poder local, la vida quotidiana a la reraguarda, la participació del Vallès Oriental en els fronts de lluita i l'impacte bèl·lic de la guerra a Granollers, el qual va ser especialment violent a causa del bombardeig del 31 de maig de 1938. En general s'observa una gran cura en les bases metodològiques emprades, que a vegades resulta excessiva en el nivell de formulació.

Per altra banda, i ho fem notar sense coneixement de causa, resulta estrany i decebedor per al lector el fet de rebre fragmentats els resultats d'una investigació concebuda com a conjunt d'un període tan curt en el qual tot es troba interrelacionat. Així, haurem d'esperar les properes edicions dels treballs restants anunciats, «El període bèl·lic: moments de canvis i transformacions en les tendències generals demogràfiques», «Les transformacions econòmiques durant la Guerra Civil a Granollers», «La municipalització de l'habitatge», «Els refugiats de guerra a Granollers i al Vallès Oriental» i «Mentalitat i cost humà: apreciacions i dades», per conèixer el resultat d'algunes de les hipòtesis plantejades, com les que tan interessantment ha formulat Joaquim Ledesma en aquesta primera part.

Maribel Ollé

Francesc ROCA i BASTIDA: **Història de la vila de Conques**, Virgili i Pagès, Lleida, 1989, 123 pp.

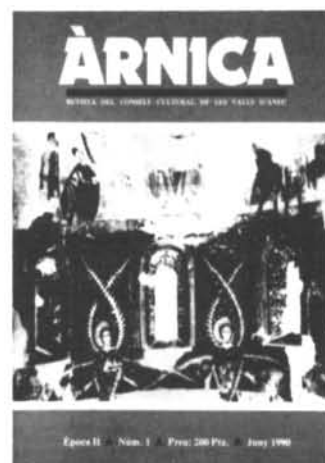
Obra escrita pel poc conegut mossèn Francesc Roca i Bastida quan va ser capellà d'aquest poblet del Pallars Jussà ubicat entre Isona i Tremp. El manuscrit, de principi de segle, era en possessió d'una família que hi va residir i que l'ha cedit per a la seva publicació. La història, escrita en castellà, es va elaborar entre 1911 i 1912 a partir de 120 pergamins i altres documents i llibres procedents de l'arxiu parroquial de la vila, així com també d'un recull que rep el nom d'*Apuntes Històrics Inèdits* facilitat per Ignasi Agulló, un farmacèutic coetani de Roca.

La present edició està encapçalada per una introducció força acurada de Pepita Costa, Francesc Prats i Rosa Villacampa, membres del Centre d'Estudis d'Isona i Conca de Dellà. A nivell de contingut, el treball s'estructura en 53 capítols breus en els quals l'autor no fa més que ordenar tota la documentació aplegada. Aquest fet comporta importants desequilibris temàtics. Mossèn Roca fa referència a la jurisdicció a la qual va estar subjecta la vila, al castell i els seus senyors, a l'hospital i a tot un seguit d'aspectes com l'ensenyament, les comunicacions, les fires i mercats, els oficis, la indústria, l'enllumenat elèctric, etc. Una bona part dels capítols es dediquen al convent i al monestir que en un temps hi van existir i a l'església parroquial. Si bé és un escrit de caire descriptiu, cap al final l'autor es lamenta de l'enderrement de l'agricultura i la desaparició de la indústria, i veu com a única solució l'aportació de capital barceloní o d'algun «indiano» que rellanci l'economia de la vila.

La història de la vila de Conques és una obra humil que en cap moment va ser pensada per alinear-se amb l'erudició històrica, més aviat al contrari, es presenta com a eina de treball per a un futur estudi històric més aprofundit. De fet, el que la fa valiosa és precisament l'aportació de documentació fins ara inèdita. Per altra banda, hem de fer notar l'interès del recull de fotografies antigues que ens donen una imatge de com era el poble i la seva gent abans de la Guerra Civil.

Montserrat Vidal

REVISTES I MISCEL·LÀNIES

► **Àrnica època II, núm. 1, juny 1990.**

El Consell Cultural de les Valls d'Àneu ha reconvertit el *Butlletí de Normalització Lingüística de les Valls d'Àneu*, que apareixia des de l'any 1984, en una nova revista de cultura. Amb aquesta publicació es vol recuperar la tradició de premsa comarcal palleresa que arrenca de l'últim terç del segle XIX i compta amb una quarantena de periòdics, revistes i butlletins. En aquest primer número, destaquem l'entrevista al folklorista pallerès Joan Lluís, la descripció de les esglésies d'Aurós, Sant Joan d'Aurós i Sant Joan d'Isil, que van pertànyer per a l'Orde de l'Hospital, i la ressenya de l'arxiu històric de les Valls d'Àneu.